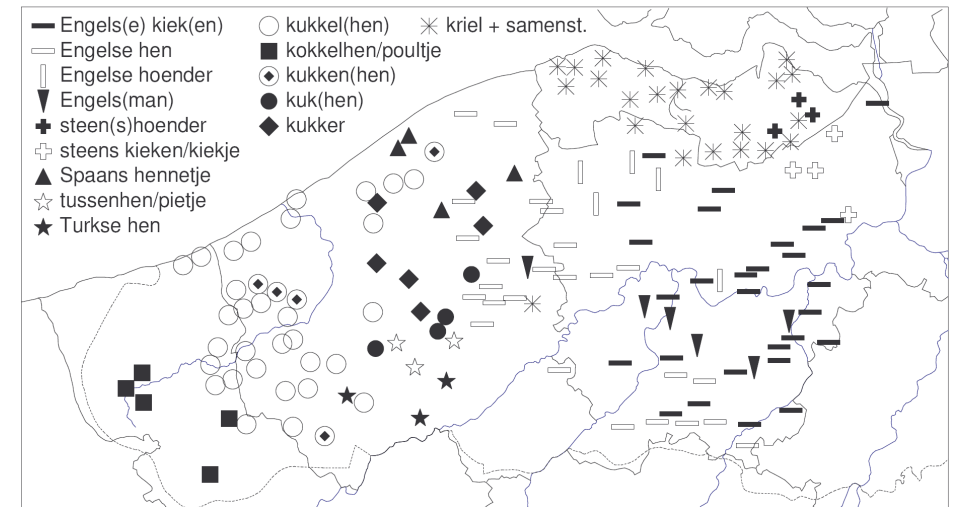

wvd - contact

Mededelingenblad van het
Woordenboek van de Vlaamse Dialecten

KRIELKIP

21ste jaargang nr. 2, december 2007
Vakgroep Nederlandse Taalkunde, Universiteit Gent

Redactie en Typografie:

Tineke De Pauw, Veronique De Tier, Magda Devos, Matthias Lefebvre, Hugo Ryckeboer, Liesbet Triest, Jacques Van Keymeulen, Evelien Van Renterghem, Roxane Vandenberghe

Inhoud

Van de redactie	3
Kroniek over juli-december 2007	4
met aandacht voor:	
• Voortgang van de redactie	4
• Presentatie <i>Verstand en Gevoel</i> en <i>Pluimvee</i>	5
• Presentatie <i>Variatie(s) op je bord.</i> <i>Dialect en jongerentaal voor eten en drinken.</i>	6
• Dialectologisch werk van studenten	7
• Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen	8
• ReWo-vergadering en presentatie D-kwadraat op 16 november in Ravenstein	8
• Oproep aan onze informanten	9
• Colloquium Taal en Tongval in Gent op 23 november	9
• Samenwerking met het Speelgoedmuseum	9
• Tweede Vlaamse dialectendag in Leuven op 24 mei 2008	11
• Derde Internationale Streektaalconferentie 6 juni 2008	12
• Familienieuws	12
• Voordrachten door de WVD-redactie	13
• Artikelen in de marge van het project	13
• Een nieuw Vlaams dialect(woorden)boek	15
Over <i>hennen, erpels, turken</i> en <i>poelepetanen.</i> De Vlaamse dialectbenamingen voor pluimvee.	16
<i>Fretten, boefen, schransen</i> en <i>schoven</i> : jongerentaal voor 'veel eten'	29
Overzicht afleveringen WVD	39

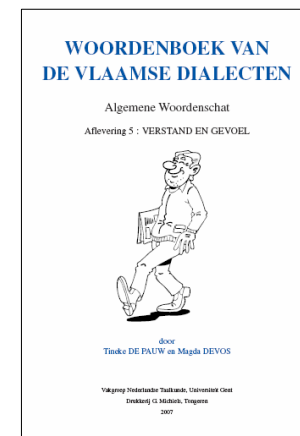
Herkomst van de afbeeldingen : Tineke De Pauw : blz. 6, 10 en 28
Sabine De Schryver : blz. 15
Albert Oosterhof : blz. 12
Gaby Van Huylenbroeck : blz. 37

Van de redactie

De redactie van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten wenst alle lezers en informanten een gelukkig 2008. We hopen uiteraard dat u ook in 2008 onze vragenlijsten nog invult, want het is dankzij u dat wij ons woordenboek kunnen afwerken.

Het jaar 2008 start voor het WVD nog altijd in gunstige omstandigheden. Alle redacteuren blijven aan het werk. Sinds 1 januari is er zelfs een nieuw project van start gegaan over voeding. (De dialectwoordenschat omtrent 'Eten en Drinken' in de dialecten van Frans-, West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen). Dat betekent dat Tineke De Pauw de volgende vier jaar aan het werk blijft om samen met andere collega's de vele vragenlijsten over voeding die u de laatste jaren hebt ingevuld, te verwerken tot een woordenboekaflevering. De andere redacteuren werken verder aan hun afleveringen, zoals u hieronder kunt lezen.

Het jaar 2008 start ook feestelijk want op 29 februari presenteren wij twee nieuwe afleveringen: één in de reeks Algemene Woordenschat, namelijk *Verstand en Gevoel*, en één in de Landbouwoordenschat, namelijk *Pluimvee*. Uiteraard nodigen wij u graag uit voor de presentatie van beide afleveringen, die plaatsvindt in de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde in Gent. De uitnodiging vindt u in bijlage en meer informatie over de presentatie leest u hieronder in de kroniek.

Bij dit nummer horen ook twee nieuwe vragenlijsten die over handel en geldwezen handelen en een navraaglijst over kinderspelen. Vul de vragenlijsten indien mogelijk in samen met een goede zegsman of zegsvrouw. Het is zeker niet nodig om alle vragenlijsten tegelijk terug te sturen. Als u geen antwoordenvolpoe meer heeft, kunt u de vragenlijsten ook in een gewone enveloppe ongefrankeerd terugsturen naar het volgende adres:

Woordenboek van de Vlaamse Dialecten
Antwoordnummer 41
9000 Gent

Kroniek over juli-december 2007

De vragenlijsten die we eerder dit jaar hebben rondgestuurd, kwamen goed terug. We geven hieronder een stand van zaken voor de laatste lijsten:

WVD 170: Kleding 4 (december 2006): 101 vragen, 176 ingevulde lijsten

WVD 171: Kleding 5 + verzorging (december 2006): 103 vragen, 175 ingevulde lijsten

WVD 172: Woning 3 (december 2006): 68 vragen, 182 ingevulde lijsten

WVD 173: Woning 4 (december 2006): 98 vragen, 181 ingevulde lijsten

WVD 174: Pluimvee (navraaglijst) (juli 2007): 5 vragen, 171 ingevulde lijsten

WVD 175: Tuin en plantensoorten (juli 2007): 129 vragen, 169 ingevulde lijsten

WVD 176: Woning 5 (navraaglijst) (juli 2007): 75 vragen, 178 ingevulde lijsten

WVD 177: Navraaglijst school en spel / Lichaam (juli 2007): 70 vragen, 155 ingevulde lijsten

Alle medewerkers worden hartelijk bedankt voor de moeite die ze genomen hebben om deze vragenlijsten snel en grondig in te vullen. Ook niet volledig ingevulde lijsten zijn welkom. We beseffen dat niet iedereen alle vragen kan invullen, maar we vragen uiteraard liever wat te veel gegevens dan te weinig.

Voortgang van de redactie

Landbouw

Het laatste half jaar stond vooral in het teken van het afwerken en drukklaar maken van de aflevering *Pluimvee*, die eind februari gepresenteerd wordt (zie verder). Ook de aflevering *Kleinvee* is al goed gevorderd: het Wetenschappelijk Apparaat van *Het schaap* en *De geit* is klaar en kan

binnenkort uitgeschreven worden. Voor *Het varken* zijn nog wat bijkomende gegevens ingevoerd. In de loop van de volgende maanden wordt ook dit onderdeel verder bewerkt tot Wetenschappelijk Apparaat. De gegevens in verband met *Het konijn*, die eveneens in de aflevering over Kleinvee opgenomen worden, worden binnenkort ingevoerd in de database. We hopen de aflevering eind 2008 klaar te hebben.

Roxane Vandenberghe is ondertussen ook gestart met de volgende paragraaf in de landbouwwoordenschat: zij voert op dit ogenblik de gegevens in uit licentiaatsverhandelingen in verband met *De oogst*.

Algemene Woordenschat

Liesbet Triest is volop bezig met de bewerking van de enorme hoeveelheid gegevens in verband met *Het lichaam*. Alle gegevens zijn intussen ingevoerd. Op dit ogenblik wordt het onderdeel over de lichaamsdelen bewerkt tot Wetenschappelijk Apparaat.

Het manuscript van *Verstand en gevoel* van Tineke De Pauw en Magda Devos werd verder geredigeerd en persklaar gemaakt en wordt op 29 februari samen met de aflevering *Pluimvee* aan pers en publiek gepresenteerd (zie verder).

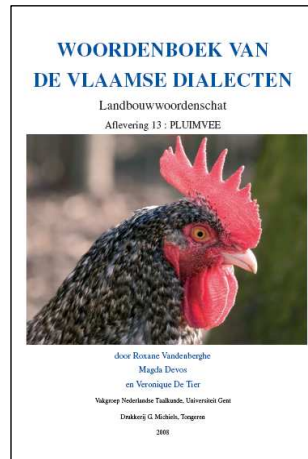
Ook het manuscript van de WVD-aflevering *School en kinderspelen* van Tineke De Pauw, Matthias Lefebvre en Jacques Van Keymeulen is afgewerkt en wordt tegen 15 januari 2008 ingeleverd bij de Universitaire Stichting voor een publicatiesubsidie. De presentatie van deze aflevering vindt waarschijnlijk plaats eind 2008 in het Spelgoedmuseum in Mechelen.

Evelien van Renterghem bereidt ondertussen nieuwe vragenlijsten voor. Ze testte de vragenlijsten 178 en 179 over handel en geldwezen uit in diverse gespreksgroepen en bij informanten verspreid over het hele onderzoeksgebied. Het resultaat ervan (twee vragenlijsten over dit thema) vinden de informanten bij dit WVD-Contact. Wij hopen dat de lijsten opnieuw in grote aantallen worden teruggestuurd.

Presentatie Verstand en Gevoel en Pluimvee

Het is weer zover: er zijn twee afleveringen klaar van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten en wij presenteren die graag aan onze medewerkers, de vakgenoten, de subsidiënten en de pers. Dat gebeurt op 29 februari in Gent, in

de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in de Koningstraat 18. We vieren dubbel feest, want er worden twee afleveringen boven de doopvont gehouden: *Verstand en gevoel* (van Tineke De Pauw en Magda Devos) in de reeks Algemene Woordenschat, en *Pluimvee* (van Roxane Vandenberghe, Magda Devos en Veronique De Tier) in de reeks Landbouwoordenschat. Natuurlijk nodigen we u graag uit om erbij te zijn. Bij dit WVD-Contact vindt u de uitnodiging voor 29 februari en een bestelbon voor de nieuwe (en ook oude) afleveringen. Zoals gewoonlijk kunt u als informant ongeveer 20 % korting krijgen. Als bewijs geldt het stempel op het bestelformulier. De nieuwe afleveringen kosten beide 20 euro (+ verzendingskosten), voor informanten 15 euro (+ verzendingskosten).

Presentatie *Variatie(s) op je bord. Dialect en jongerentaal voor eten en drinken.*

Op dezelfde dag wordt ook een ander dialectboek gepresenteerd. Variaties vzw. Koepelorganisatie voor dialecten en oraal erfgoed in Vlaanderen heeft immers ook een publicatie klaar: *Variatie(s) op je bord. Dialect en jongerentaal voor eten en drinken*, onder redactie van Evelien Van Renterghem, Veronique De Tier en Jacques Van Keymeulen. Het eerste deel van het boek bevat vijf dialectologische en etymologische artikelen,

respectievelijk over peperkoek, hoofdkaas/kop, bloedworst, peul en snoepen. In het tweede deel van het boek stellen de zestien dialectverenigingen van Variaties zichzelf voor en schrijven ze (in het dialect) over eten en drinken in hun regio. Het is een kleurrijke verzameling van uiteenlopende teksten: visrecepten uit Bacht'n de Kuupe, Brusselse liedjes en anekdotes en Limburgse gedichten over eten en drinken, een Gents culinair woordenboek, verhalen rond de Leuvense stoof, enzovoort. In het derde deel

gaat Evelien van Renterghem in op jongerentaalwoorden. Aan de hand van een internetenquête werd gepeild naar jongerentaal voor begrippen in verband met

eten, uitgaan, roken, drinken en drugs. Je verneemt er bijvoorbeeld welk taaltje jongeren gebruiken als ze het hebben over veel eten, een pintje, op café gaan, dronken zijn, een joint ('een sigaret van tabak vermengd met marihuana'), roken, enzovoort.

Het boek telt 300 bladzijden, is helemaal in kleur uitgegeven en kost net als de WVD-afleveringen 20 euro (+ verzendingskosten). Wie geïnteresseerd is in het boek, kan terecht bij de stafmedewerker van Variaties vzw., Veronique De Tier (variaties@huisvanalijn.be / 0478 657985).

Variatie(s) op je bord!

Dialect en jongerentaal voor eten en drinken.

Onder redactie van: Evelien Van Renterghem,
Veronique De Tier en Jacques Van Keymeulen

Dialectologisch werk van studenten

In juni 2007 studeerde Lien Grootvriendt af met een licentiaatsverhandeling over *Feest, spel en vermaak in de Denderstreek*. Dit jaar is Irina De Landtsheer begonnen aan een masterscriptie over *De dialectbenamingen i.v.m. de moestuin in de Denderstreek*. Frauke De Graeve borduurt in haar masterscriptie verder op het onderzoek naar de benamingen voor kinderspelen. Aan de hand van de gegevens van het WVD, het Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD) en het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD) onderzoekt zij de dialectbenamingen voor hoepel, hoepelen, bikkel, bikkelen en sliep uit! Van elk van deze begrippen wordt een dialectkaart en een etymologisch artikel

voorzien. Er bestaan tegenwoordig ook bachelorscripties. Op basis van de woordenschat in het WVD, het WBD en het WLD maakten Ruben Tollet en Melissa Van Crombrugge elk een woordkaart voor het hele Zuid-Nederlandse taalgebied, respectievelijk in verband met de benamingen voor de sperwer en voor het kikkervisje.

Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen

Jacques Van Keymeulen volgde als adviseur enkele bijeenkomsten van de Wetenschappelijke Commissie van de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek. De Vereeniging heeft zoals steeds enkele vragenlijsten uitgestuurd, als bijlage bij hun kwartaalblad Nehalennia. Een aantal vragenlijsten is op de WVD-vragenlijsten gebaseerd.

ReWo-vergadering en presentatie D-kwadraat op 16 november in Ravenstein

Op 16 november 2007 trok de bijna voltallige WVD-redactie naar Ravenstein bij Nijmegen voor een vergadering van het Permanent Overlegorgaan Regionale Woordenboeken (REWO). Het REWO is een samenwerkingsverband tussen een aantal Nederlandse en Belgische wetenschappelijke instituten en universiteiten waar men de traditionele dialectwoordenschat registreert en bestudeert. Magda Devos, projectleider van het WVD, is voorzitter van het REWO. Op de vergadering gaven de redacteurs van de verschillende woordenboeken een stand van zaken van hun project. Voorts werd er ook gediscussieerd over de toekomst van het REWO en van de verschillende woordenboekprojecten. De aandacht ging daarbij vooral naar de digitalisering van woordenboekmateriaal.

Na de vergadering werd ook het project *D-kwadraat* gepresenteerd. *D-kwadraat* staat voor 'digitale databanken'. In het kader van dat project is het archief van het Woordenboek van de Brabantse Dialecten en het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (= de zusterprojecten van het WVD) gedigitaliseerd en is er ook gezocht naar nieuwe cartografische toepassingen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om bepaalde dialectgegevens te koppelen aan het programma Google Earth, een programma waarmee je via het internet satellietbeelden van over de hele wereld kan bekijken. Wordt zeker vervolgd.

Oproep aan onze informanten

In onze woordenboekafleveringen worden niet alleen gegevens opgenomen die onze informanten op de vragenlijsten invullen, maar ook gegevens uit lijsten en artikelen met dialectwoorden die in allerlei tijdschriften van dialectverenigingen, heemkundige kringen enz. verschijnen. Het is voor ons iedere keer een zoektocht naar dergelijke woordenlijsten en artikelen. Op dit ogenblik zijn we nog op zoek naar artikelen met dialectwoorden voor school en kinderspelen, het varken, de geit, het schaap, het konijn, het lichaam (lichaamsdelen, ziekten, ...) en voeding.

Is er bij u in het dorp een vereniging die een tijdschrift uitgeeft met een dialectrubriek en is daarin een bijdrage verschenen over een van deze onderwerpen, dan zouden we heel blij zijn als u ons daarvan op de hoogte brengt. U kunt ons de juiste verwijzing via telefoon of mail doorgeven of ons een kopie van het artikel bezorgen samen met de vragenlijsten die u terugstuurt. We danken u hiervoor al bij voorbaat.

Colloquium Taal en Tongval in Gent op 23 november

Op 23 november 2007 vond in de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde in Gent het jaarlijkse Taal en Tongval-colloquium plaats. *Taal en Tongval* is een Nederlandstalig tijdschrift voor taalvariatie. Het thema van het congres was dit jaar *Dialectgeografie en interne factoren*. Enkele collega's van de vakgroep Nederlandse Taalkunde gaven er een lezing. Albert Oosterhof sprak over [*Dialectvariatie, universele principes en de vorm van determinatorgroepen*](#) en Gunther De Vogelaer en Evie Coussé hadden het over [*De kracht van disambiguering: nieuwe meervoudspronomen van het Middelnederlands tot nu*](#). Ook het WVD-team ontbrak niet op deze boeiende dag, die in het teken stond van de dialectologie.

Samenwerking met het Speelgoedmuseum

Naar aanleiding van de aflevering School en Kinderspelen kwam de redactie in het najaar in contact met het Speelgoedmuseum van Mechelen. Het Speelgoedmuseum organiseert momenteel een reizende tentoonstelling 'Binnen spelen, buiten spelen', die in september in Aalter te bewonderen was. Naast het 'vaste' deel van de tentoonstelling, dat bestaat uit een selectie uit de immense speelgoedcollectie van het museum zelf, werd een deel van de tentoonstelling verzorgd door de inrichtende verenigingen in Aalter (het

Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland, de Heemkring Arthur Verhoustrate en Cultuurraad Aalter). Als lid van het Dialectgenootschap zorgde Tineke i.s.m. Variaties vzw voor een tiental grote kaarten over kinderspelen. Deze kaarten werden door de mensen van het Speelgoedmuseum zodanig gesmaakt, dat ze de kaarten nu ook in het vaste deel van de tentoonstelling opnemen. Ondertussen werden de banden met het museum ook op andere vlakken aangehaald: Tineke De Pauw ging op werkbezoek naar Mechelen, het Speelgoedmuseum leverde een aantal foto's voor de kinderspelenaflevering en in de loop van het voorjaar wordt nog overleg gepland i.v.m. de benaming van een aantal kinderspelen. Een mooie kroon op deze samenwerking wordt de presentatie van de aflevering School en Kinderspelen. Op vraag van het Speelgoedmuseum zal deze aflevering, samen met de zusteraflevering van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten, eind 2008 in het Speelgoedmuseum gepresenteerd worden.

Wie ondertussen al een voorsmaakje van de kinderspelen-kaarten wil en de mooie tentoonstelling wil bezoeken, kan dit voorjaar terecht in Zelzate en in Dendermonde.

Etiënne Van Eeghem en Erik Wille van het Zuidwest-Meetjeslands Dialectgenootschap, samen met Tamara Ingels van het Speelgoedmuseum bij de openingsreceptie van de reizende tentoonstelling in Aalter

Tweede Vlaamse dialectendag in Leuven op 24 mei 2008

Twee jaar geleden organiseerde Variaties vzw de eerste Vlaamse dialectendag in Lokeren. Een van onze medewerkers, Marcel Pieters, tevens auteur van het Lokers woordenboek, werd toen in de bloemetjes gezet.

Variaties vzw wil als koepelorganisatie voor dialecten en oraal erfgoed tweejaarlijks zo'n Vlaamse dialectendag organiseren en in 2008 is het dus weer zover. Het thema is bier en brouwen. Dat kan bijna niet anders in een stad als Leuven. In het ochtendprogramma zullen diverse sprekers een voordracht geven: em. prof. dr. Johan Taeldeman zal spreken over de taal van de brouwers, prof. dr. Raymond van Uytven over de geschiedenis van de brouwerijen in het Leuvense en Evelien Van Renterghem over jongerentaal voor eten, drinken, roken en drugs. Bezoekers zullen twee van de drie lezingen kunnen bijwonen. Wie liever een dialectwandeling maakt in Leuven is ook welkom. Daarna wordt het boek *Variatie(s) op je bord! Dialect en jongerentaal voor eten en drinken* gepresenteerd aan de leden van de diverse dialectverenigingen. Uiteraard is het boek die dag te koop tegen een voordelige prijs.

's Middags wordt de gelegenheid geboden om een koude schotel te eten en uiteraard een lekker biertje te drinken.

's Namiddags is er een plenair gedeelte, waarin een dialectenshow wordt gepresenteerd met bekende namen. Een 'bekende Vlaming' interviewt boeiende mensen uit de verschillende Vlaamse provincies over hun dialect. Sommigen van hen zijn heel bekend zoals Frieda Van Wijck, anderen minder bekend. Natuurlijk hoort daar ook muzikaal entertainment bij, en het liefst in het dialect. Het belooft een verrassende middag te worden.

Wie geïnteresseerd is in de Vlaamse dialectendag, kan een folder aanvragen bij Variaties vzw (variaties@huisvanalijn.be) of kan inlichtingen krijgen bij het WVD (09 264 40 73).

Derde Internationale Streektaalconferentie 6 juni 2008

In het vorige nummer las u dat er in Noordwolde een tweede internationale streektaalconferentie is gehouden. In 2008 vindt op 6 juni van 10.00u tot 16.30u de derde internationale streektaalconferentie plaats, dit keer iets dichterbij huis, namelijk in Rilland-Bath, provincie Zeeland, op de grens met Noord-Brabant. De locatie is het klooster van Rilland, ook voor Vlamingen goed bereikbaar. Het thema van deze conferentie is *Dialect van school tot school*. Er zijn een zestal lezingen over de al of niet vermeende achterstand die dialectsprekende kinderen oplopen in het onderwijs of in de maatschappij, over het verwerven van dialect bij niet-dialectsprekende kinderen, over de verschillende projecten die al gerealiseerd zijn op het gebied van onderwijs in of over dialect.

De organisatie is in handen van de Noord-Brabantse streektaalfunctionaris, Jos Swanenberg, en de Zeeuwse consulent streektaalen, Veronique De Tier (tevens lid van de WVD-redactie). Wilt u meer informatie over deze dag, krijgt u graag een uitnodiging of wordt u graag op de hoogte gehouden van dit evenement, dan kunt u terecht bij josswanenberg@erfgoedbrabant.nl of bij v.de.tier@scez.nl. Uiteraard kunnen ook de mensen van het WVD u verder helpen.

Familienieuws

Alweer een blijde geboorte in onze vakgroep: op 3 januari 2008 werd Hazel, het eerste kindje van Kathy Rys en Albert Oosterhof geboren. Kathy werkte vroeger als redacteur bij het WVD en verdedigde in mei van vorig jaar haar doctoraat. Albert kreeg na zijn doctoraatsverdediging in november 2006 een postdoctoraal mandaat toegewezen aan de vakgroep Nederlandse taalkunde. Wij wensen onze collega en ex-collega veel geluk met hun dochter.

Voordrachten door de WVD-redactie

Magda Devos hield in het najaar enkele lezingen over de dialecten in Vlaanderen. Ze was te gast in Oudenaarde op 23 oktober 2007 voor de Liberale Dames Oudenaarde met een lezing over familienamen: *Waar komen onze familienamen vandaan?*

In Bredene was ze op 25 oktober 2007 te gast bij het Davidsfonds Bredene en de Heemkundige Kring Ter Cuere over de dialecten van de kuststreek: *Het dialect van Bredene en de middenkust in het Vlaamse taallandschap*. Naar aanleiding van de publicatie van *Het dialectboek van Anzegem en omstreken* (zie ook verderop in de kroniek) sprak zij in Anzegem op 2 november 2007 een feestrede uit, waarin ze het had over de heel eigen plaats van de dialecten van Anzegem en omgeving in het Vlaamse dialectlandschap. Tot slot hield Magda Devos op verschillende plaatsen een voordracht over *De regenboog van de Vlaamse dialecten*: in Nieuwerkerken op 5 november 2007, voor Markant Nieuwerkerken, in Sint-Niklaas op 19 november 2007, voor de Orde van den Prince Waasland – Lande van Dendermonde, en in Oostende op 20 november 2007, voor de culturele dameskring de Zilveren Passer Oostende.

Jacques Van Keymeulen sprak in Metochi (Lesbos, Griekenland) op 21 augustus 2007 tijdens de 1st Summer School in Historical Sociolinguistics over *The three dialect dictionaries of southern Dutch*, en in Praag (Tsjechië) op 22 september 2007, op het Regionaal Colloquium Midden- en Oost-Europa (20-22 september 2007), over *De vaststelling van taallandschappen*.

Hugo Ryckeboer sprak op 16 februari 2007 voor de Heemkundige Kring van Berlare over *De herkomst, betekenis en verspreiding van onze familienamen*. Hij nam ook deel aan de Journées d'étude op 4-5-6 juli 2007 over *Frontières, langues et éducation* aan de Université de Metz (Frankrijk) en gaf er een lezing over de onderwijsproblematiek in Frans-Vlaanderen onder de titel *Flamand/néerlandais, un couple malheureux?*

Artikelen in de marge van het project

Jacques Van Keymeulen schreef een recensie over de *Johan Huyssen van Kattendijke-kroniek. Die historie of die cronicke van Hollant, van Zeelant ende van Vriesland ende van den Stichte van Utrecht*, uitgegeven en ingeleid door Wim van Anrooij, Jos A.A.M. Biemans, Ingrid Biesheuvel, Rudi E.O. Ekkart, Antheun Janse, Cornelia M. Ridderikhoff en Karin Tilmans. Instituut voor

Nederlandse Geschiedenis. Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Kleine Serie 102. Den Haag, 2005. CLXXVI + 630 blz. In: *Zeeland. Tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen* 16.1 (2007), blz. 34-35. Hij recenseerde ook *Over Woordenboeken* van Willy Martin. Utrecht, Het Spectrum. In: *Over Taal. Tijdschrift over taal, tekst en communicatie* 46 (2007), blz. 81.

Hugo Ryckeboer verzorgde in de *Diealektgazette van Bacht'n de Kuupe* vier maal de rubriek 'Westhoekse woorden doorgelicht'.

Evelien Van Renterghem interviewde Bernadette Timmermans, auteur van het boek *Klink klaar. Uitspraak- en intonatiegids voor het Nederlands*. Het interview verscheen in het tijdschrift *Over Taal* 46 (2007), blz. 98-100.

In het tijdschrift *Nehalennia* (afl. 158, winter 2007) van de Zeeuwse Dialectvereniging publiceerde Veronique De Tier als consulent streektaalen van de provincie Zeeland *Spreken Zeeuwen Ingveoons?* (blz. 7-11). Samen met Rob Belemans gaf ze op de tweede internationale streektaalconferentie in Noordwolde een lezing getiteld *Beleidsontwikkeling en -ondersteuning van niet-erkende dialecten in Vlaanderen en Zeeland*, verschenen in: *Streektaal en duurzaamheid*. Lezingen van de internationale streektaalconferentie in Noordwolde, 25 mei 2007. (red. Henk Bloemhoff en Piet Hemminga), blz.89-106. Wie geïnteresseerd is in deze uitgave (12,5 euro), kan inlichtingen vragen bij drhbloemhoff@yahoo.com of bij de WVD-redactie.

Evelien van Renterghem, Veronique De Tier en Jacques Van Keymeulen zijn ook redacteur van het boek *Variatie(s) op je bord! Dialect en jongerentaal voor eten en drinken*. Daarin schreven ze samen *Bast, zult, trip, sneukelen en feest. Dialectbenamingen voor peul, hoofdkaas/kop, bloedworst, snoepen en peperkoek*; Evelien Van Renterghem schreef ook het artikel over jongerentaal: *Porro paffen tot je pletterstoned bent. Jongerentaal voor eten, drinken, roken en drugs*.

En natuurlijk zijn er ook de twee WVD-afleveringen: Tineke De Pauw en Magda Devos redigeerden de aflevering *Verstand en gevoel*, Roxane Vandenberghe, Magda Devos en Veronique De Tier *Pluimvee*.

Een nieuw Vlaams dialect(woorden)boek

Vorige herfst verscheen te Anzegem een lijvig boek over *Het dialect van Anzegem en omstreken*, uitgegeven door Davidsfonds Anzegem-Kaster. Het werd gemaakt door de *Davidsfonds Dialect Werkgroep*, een collectief van zes auteurs, die bestaande woordenlijsten van lokale dialectliefhebbers en door hen zelf opgetekende woorden hebben samengebracht tot een indrukwekkende woordentas van ruim 7000 woorden en uitdrukkingen. Die verzameling wordt op twee manieren gepresenteerd. Het eerste deel van het boek bestaat uit een verhalende verkenningstocht door het dagelijkse leven van de dialectsprekende gemeenschap. De verteltaal is het Algemeen Nederlands, maar in het verhaal zitten dialectwoorden verweven. Onderwerpen die de revue passeren zijn o.a. levensstadia, ziekte en gezondheid, menselijke relaties, werken, eten en drinken, het boerenleven, de natuur, kerk en school. Daarop volgt dan het zogenaamde *dialecticon*: een uitgebreid alfabetisch lexicon met woordverklaringen en voorbeeldzinnen in het dialect.

In haar feestrede bij de presentatie van het boek op 2 november 2007 ter gelegenheid van de 25ste Davidsfondsboekenbeurs wees Magda Devos op de grote verdienste van dit dialectboek, zowel voor de dialectsprekers zelf als voor de taalwetenschap. Nog nooit tevoren werd de woordenschat uit het zuidelijke overgangsgebied tussen West- en Oost-Vlaams zo volledig in kaart gebracht. "Zo'n werk bevat niet alleen het talige geheugen van de lokale gemeenschap", aldus de spreekster, "maar betekent ook een kostbare aanwinst voor de schatkamer van de Vlaamse dialecten".

Het boek bleek meteen een groot succes: tegen Kerstmis 2007 was de hele voorraad uitverkocht. De redactie overweegt nu een publicatie op CD-rom. We houden onze lezers op de hoogte.

Dialectopvraging Bacht'n de Kuupe

Evelien ging in december voor het eerst opvragen bij enkele leden van het Dialectgenootschap Bacht'n de Kuupe. Ze werd er hartelijk ontvangen door de voorzitter Wim Sohier. Het WVD is blij met deze nieuwe samenwerking.

Over hennen, erpels, turken en poelepetanen. De Vlaamse dialectbenamingen voor pluimvee.

0. Inleiding

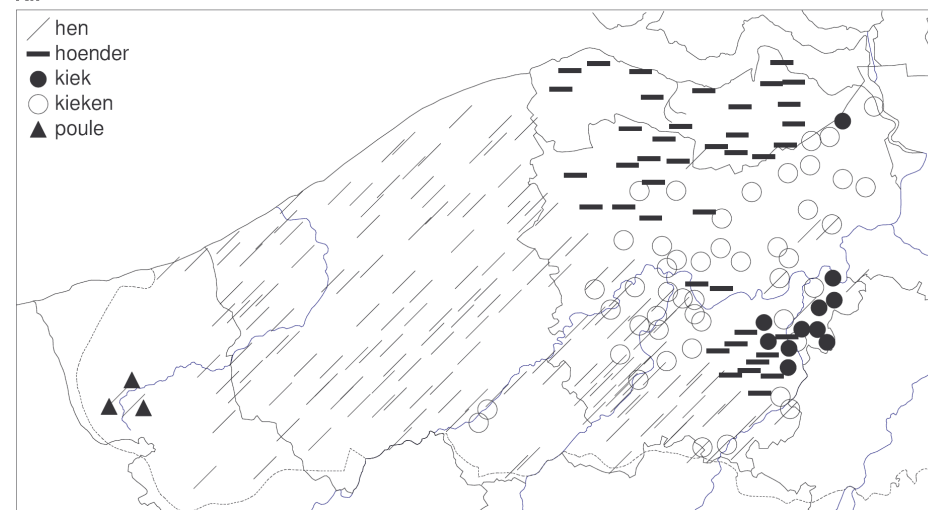
Vroeger had elke zichzelf respecterende Vlaamse boer op zijn erf een aanzienlijk aantal 'pluimbeesten' rondscharrelen : kippen, krielkipjes, tamme ganzen, tamme eenden, kalkoenen en/of parelhoenen. Om uiteenlopende redenen zijn dit alle nuttige en gemakkelijke dieren om te houden. Kippen zijn varkens op twee poten, wordt wel eens gezegd; het zijn namelijk ideale afvalverwerkers. Ze onderhouden braakliggende grond, eten keukenresten op en behoeven niet veel verzorging. Bovendien leggen heel wat hennen tot 250 eitjes per jaar, die vaak op de markt verkocht werden en een extra cent opleverden voor de boer. Hennen die uitgelegd waren, belandden in de soep en dat betekende een lekkere maaltijd voor het boeregezin. Mannelijke exemplaren, jonge haantjes, werden dan weer vetgemest en geslacht om als braadkip verorberd te worden. Eenden, kalkoenen en parelhoenen ten slotte werden meestal bij een of andere bijzondere gelegenheid geslacht en als feestmaal opgediend.

In dit artikeltje bespreken we aan de hand van enkele woordkaartjes de dialectbenamingen die in de Vlaamse landbouwterminologie gebruikt worden om de kip, de krielkip, de eend en de mannelijke eend, de gans en de mannelijke gans, de kalkoen en het parelhoen te benoemen. We gebruiken daarvoor gegevens van een WVD-vragenlijst over pluimvee die al in 1986 verspreid is. Opvallend in de naamgeving van die dieren is dat er zich bijna telkens drie grote woordgebieden afspiegelen op de kaarten : een gebied dat Frans-Vlaanderen en (het westen van) West-Vlaanderen bestrijkt, een Oost-Vlaams gebied (behalve soms het uiterste noorden van de provincie en inclusief het oosten van West-Vlaanderen) en een Zeeuws gebied.

1. De kip

Met een kip wordt in de standaardtaal doorgaans het wijfje van het huishoed bedoeld, en in die betekenis is het woord synoniem met *hen*. Vooral in het meervoud wordt de benaming ook wel gebruikt om het dier als soort aan te duiden. Als men dus over *kippen* spreekt, bedoelt men heel vaak hennen, hanen en kuikens samen. In wat volgt gaan we vooral in op de dialectische variatie van het woord *kip* in de eerste 'hen'-betekenis.

KIP

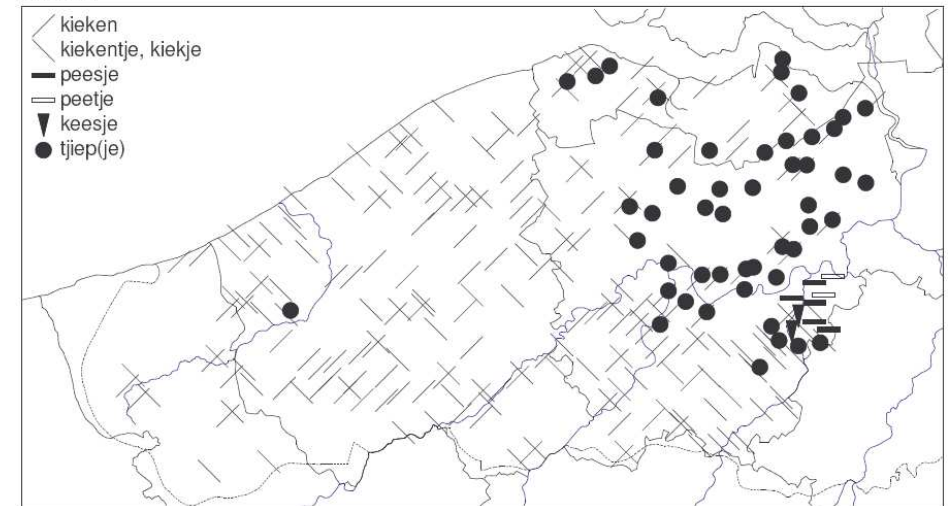
Er is niet zoveel variatie in de Vlaamse dialectwoordenschat om het vrouwelijke hoen te benoemen. De dominante benaming op de kaart is *hen* (uitspr. *enne, inne*); het komt voor in heel Frans- en West-Vlaanderen en in grote delen van vooral zuidelijk Oost-Vlaanderen. Etymologisch is *hen* een afgeleide vorm van *haan*, dat zijn oorsprong vindt in het Latijnse werkwoord *canere* 'zingen', dat verwijst naar het zingen of kraaien van de haan (EWN onder HEN en HAAN). De andere traditionele benaming op de kaart is *hoender*, dat enerzijds een aaneensluitend gebied vormt in Zeeuws-Vlaanderen en het Meetjesland (meervoud *hoenders*, uitspr. *oenders*), en anderzijds gebruikelijk is in het noorden van de Denderstreek (meervoud *hoenderen*, uitspr. *oendern, oenjern*). Het woord *hoender* is afgeleid van de vorm *hoen* door tussenkomst van het meervoud *hoenderen* : de combinatie *hoen* + meervoudsuffix *-(d)eren* werd geherinterpreteerd als *hoender* + meervoudsuffix *-en*. *Hoen* zelf is net als *hen* etymologisch verwant met het woord *haan* (EWN onder HOEN).

Beide traditionele benamingen voor de kip krijgen in ons onderzoeksgebied echter af te rekenen met de concurrentie van een jonger woord, namelijk *kieken* (of *kiek*). Het woord *kieken* is een tweelingvorm van *kuiken* en was in de Vlaamse dialecten oorspronkelijk enkel gebruikelijk in de betekenis 'jong van een kip'. De laatste 50 jaar is *kieken* echter in de 'kip'-betekenis vanuit de Brabantse dialecten geleidelijk aan in de Oost- en zelfs West-Vlaamse dialecten aan het infiltreren. Dat is op de kaart merkbaar in Oost-Vlaanderen,

waar het lijkt alsof de *kiesen*-benaming de beide *hoender*-gebieden uit elkaar heeft gedreven. In het noordoosten van Oost-Vlaanderen is *kiesen* intussen het enige gangbare woord voor de kip; de benaming waaiert sporadisch verder uit naar het westen toe. Zelfs in die gebieden waar het woord *kiesen* het oorspronkelijke woord voor het volwassen vrouwelijke hoen, namelijk *hen* of *hoender*, nog niet heeft verdrongen, gebruikt de dialectspreker *kiesen* meestal wel al in een specifieke betekenis, namelijk als etenswaar. Terwijl de *hen* of *hoender* dus levend en wel op het erf of in de tuin rondloopt en eieren legt, koop je het dode (mannelijke of vrouwelijke) *kiesen* in de winkel en eet je het op. En vanuit die terminologie met betrekking tot consumptie ontwikkelt het woord *kiesen* ook stilaan tot de generieke naam voor de levende kip ('kip als soort'), en uiteindelijk zelfs tot die voor het vrouwelijke hoen ('hen'). Wie meer wil weten over de distributie van en de relatie tussen de drie benamingen voor de kip in de Vlaamse dialecten, kan het interessante artikel lezen dat Magda Devos daarover al in 1989 schreef (Devos 1989).

We wijzen er nog op dat in het (noord-)oosten van Oost-Vlaanderen, waar *kiesen* als benaming voor de kip in het algemeen dominant is geworden, men het jong ervan een *tjiep* (uitspr. *tsjiep*, *tsiep* of *siep*) noemt. Zo wordt betekenisverwarring vermeden bij het gebruik van het woord *kiesen*, dat in dat gebied dus niet op het jong van de kip slaat, maar op de kip zelf. In het *hen*- en in grote delen van het *hoender*-gebied wordt een 'kuiken' nog steeds een *kiesen* genoemd.

KUIKEN

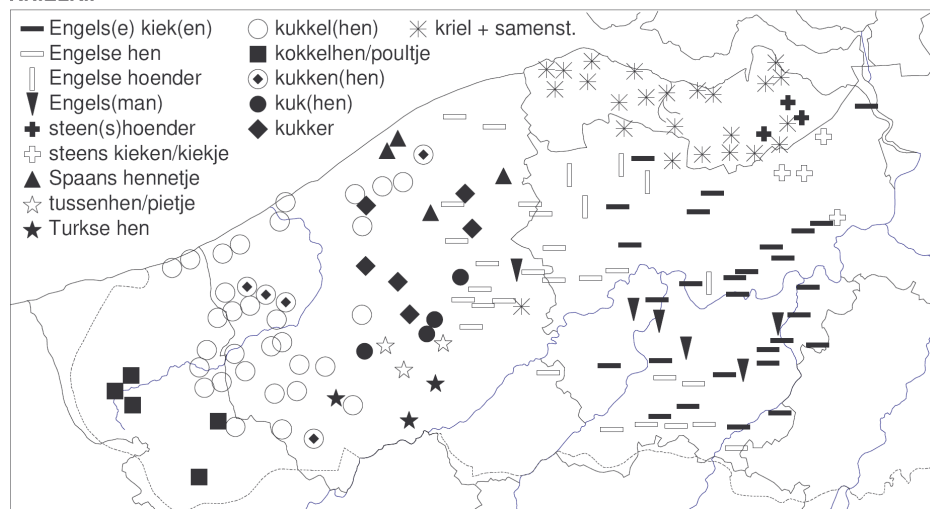

Ten slotte worden in ons onderzoeksgebied ook nog twee marginale benamingen gebruikt voor de kip, namelijk het Franse *poule* in het oosten van Frans-Vlaanderen (naast het inheemse *hen*), en het AN-woord *kip*, in Sas van Gent (niet op de kaart).

2. De krielkip

Een krielkip is een verkleind gefokte uitgave van een 'gewoon' kippenras; meestal is ze ongeveer een derde van de grootte van haar grotere zus. Krielen ontstaan vaak door klein gebleven hoenders met elkaar te kruisen. Er zijn ook kippenrassen die enkel in krielvorm bestaan.

KRIELKIP

De woordkaart voor de krielkip vertoont erg veel variatie: er tekenen zich grosso modo drie grote gebieden af. Ten eerste vinden we in Frans-Vlaanderen en het westen van West-Vlaanderen een aaneensluitend gebied waar de benaming *kukkel(hen)* en daarvan afgeleide varianten gebruikelijk zijn. Volgens het WEW is *kukkel* een vorm van het werkwoord *kukkelen*, een variant van *kuchelen*, dat klanknabootsend is en verwijst naar het geluid dat hennen en hanen maken. Werkwoorden als *kukkelen* en *kokkelen* (cf. het Frans-Vlaamse *kokkelhen*) worden in ons onderzoeksgebied inderdaad ook gebruikt in de betekenis ‘kakelen’. Ook *kloeken* en *klokken* zijn trouwens klanknabootsende werkwoorden: ze beschrijven het klokkende geluid dat de hen maakt terwijl ze broedt. De andere, verwante benamingen voor de kriel zijn ontstaan door een lichte vormelijke aanpassing of verwisseling van een of meer klanken in de grondvorm *kukkel*: *kukker* en *kukken* zijn gevormd door vervanging van de eind-*l* door respectievelijk *-r* (vergelijk *sleutel-sleuter* en *erpel - erper*) en *-n* (vergelijk *tjeuten, klunten*) en *kuk* is gewoon een verkorting van *kukkel*. Bijna al die woorden worden in de Frans- en West-Vlaamse landbouwwoordenschat trouwens ook gebruikt om andere opvallend kleine dieren binnen een nest te benoemen, zoals biggetjes.

In een tweede aaneensluitend gebied in het oosten van West-Vlaanderen en zowat heel Oost-Vlaanderen zijn benamingen voor de kriel gebruikelijk met het adjectief *Engels*: *Engelse hen*, *Engelse kieken*, *Engelse hoender*, maar ook gewoon *Engels* (gesubstantiveerd adjectief) of *engelsman*. Het is

onduidelijk waar deze benamingen precies vandaan komen, maar vermoedelijk verwijst het adjectief naar de geografische herkomst van de diertjes. Misschien waren de eerste krielsoorten in Vlaanderen geïmporteerd uit Groot-Brittannië of waren het Britse rassen? Het is echter ook goed mogelijk dat Engels hier geïnterpreteerd moet worden als ‘vreemd, uitheems’ (zie verder over *Spaans* en *Turks hennetje*).

In heel Zeeuws-Vlaanderen en het noorden van het Meetjesland is de benaming *kriel* gebruikelijk, of een combinatie daarvan met *-hen*, *-hoender*, *-hoentje* of *-kieken*. De etymologie van het woord is onbekend, maar *kriel* is in heel wat Noord- en Zuid-Nederlandse dialecten gebruikelijk om planten, dieren en soms zelfs mensen te benoemen die klein zijn, zoals de krielaardappel (WNT onder KRIEL).

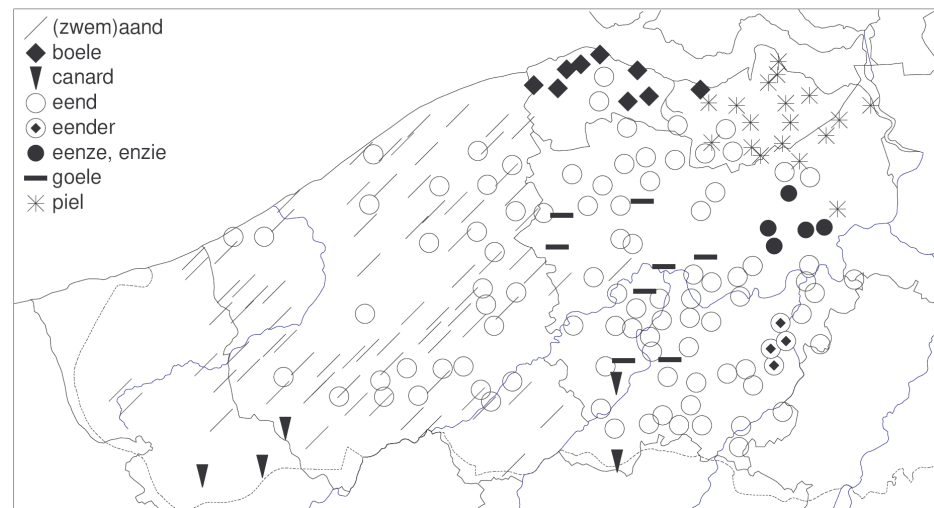
Verder onderscheiden we op de woordkaart ook nog enkele kleinere dialectgebiedjes. In het noorden van de West-Vlaamse Polders spreekt men bijvoorbeeld van een *Spaans hennetje* en in het zuidoosten van de provincie van een *Turks hennetje*. Ook hier is het benoemingsmotief vermoedelijk de vermeende oorsprong van de kriel. In elk geval lijkt dit kipje in de traditionele landbouw aanvankelijk als een uitheemse en vreemde soort te worden beschouwd, of het nu Engels, Spaans of Turks is. De woordcombinatie *Turks hennetje* (uitspr. *turks inəkə*) is bovendien in het zuiden van West-Vlaanderen nog geherinterpreteerd als *tussenhennetje* (uitspr. *tuskninəkə*), ongetwijfeld geïnspireerd door de ‘tussen’-gestalte van de kriel. Dezelfde herinterpretatie heeft trouwens ook plaatsgevonden bij *Turkse tarwe*, d.i. de oorspronkelijke West-Vlaamse benaming voor maïs, die bij veel landbouwers tot (misschien zelfs wat minachtend) *tussentarwe* is geworden.

Een laatste woordgebiedje voor de kriel tekent zich af in het oosten van Zeeuws-Vlaanderen en het noorden van het Waasland, waar combinaties gebruikelijk zijn met het substantief *steen*, of het daarvan afgeleide adjectief *steens*: een *steens hoendertje*, *kieken* of *kiekje*, of een *steenhoendertje*. In de Zuid-Nederlandse dialecten heeft dat woordje *steen* als eerste lid van een samenstelling die naar een diersoort verwijst, vaak de betekenis ‘kleiner dan de gemiddelde soort’. Zo is de *steenuil* bijvoorbeeld de kleinste inheemse uilensoort (ook in de standaardtaal) en verwijst *steenmus* naar de ringmus, die kleiner is dan de gewone huismus.

3. De eend en de woerd

Op het neerhof liepen vaak ook enkele tamme eenden van uiteenlopende rassen. Een van de favorieten was de zwartwit gevlekte barbarie-eend, die erg geschikt was voor consumptie.

EEND

In Frans-, West- en Oost-Vlaanderen worden voor de eend enkele verwante benamingen gebruikt, die alle etymologisch teruggaan op dezelfde oude Germaanse wortels **anud-*, **anad-*, **anid-* (EWN onder EEND). Het gaat om *aand* in West-Vlaanderen (uitspr. $\delta\delta nd\theta$), *eend* in het grootste deel van Oost-Vlaanderen (uitspr. $eend\theta$, $ind\theta$, ...), *eender* in het noorden van de Denderstreek (uitspr. $enj\theta r$) en *eenze* of *enzie* in het westelijke Waasland.

Opvallend is dat er zich in Zeeuws-Vlaanderen twee duidelijk gescheiden woordgebieden aftekenen, namelijk een *boele*-gebied in het westen en een *piel(e)*-gebied in het oosten, aansluitend bij het noorden van het Waasland. *Boele* is volgens het OZEW door verzachting van de *p* uit het woord *poele* ontstaan. Hoewel dat woord natuurlijk onmiddellijk doet denken aan het Franse *poule* ‘kip’, is het volgens het WNT (onder POEL) daar echter niet aan ontleend, maar is het een klanknabootsend substantief dat teruggaat op een roepwoord voor eenden, namelijk *poele*, *poele!* *Boele*, *boele!* is trouwens in de West-Vlaamse Polders ook gebruikelijk als roepwoord voor de eend of de gans, hoewel de benaming *boele* voor de eend of de gans er niet bekend is. Ook het andere Zeeuwse (en Wase) woord, namelijk *piel(e)*, kan een

klanknabootsing zijn, want eenden werden er ook wel eens gelokt met de woorden *piele*, *piele!* (WNT onder PIEL).

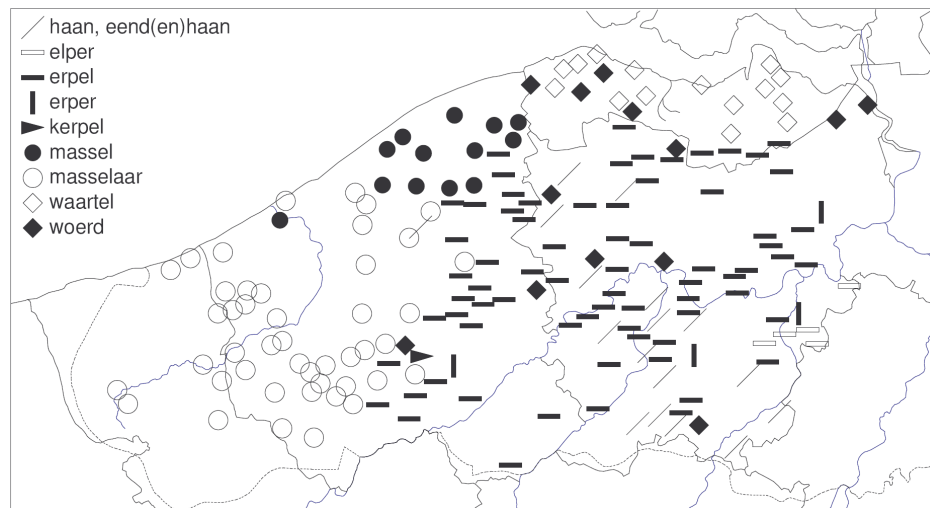
Ten slotte wordt een eend hier en daar in het westelijke Oost-Vlaams een *goele* genoemd. Volgens het OZEW zou ook deze benaming afgeleid zijn van de combinatie waarmee eenden (en ganzen) geroepen worden: *goele*, *goele!* De Franse benaming *canard* wordt in het zuiden van Frans-Vlaanderen gebruikt en in Westouter, Huise en Ronse.

In tegenstelling tot het wijffe van de eend, dat in de Vlaamse dialecten met algemene benamingen als *eend*, *poelie*, *hen*, *wijffe* of *vrouwtje* wordt aangeduid, wordt het mannetje van de eend, de woerd, met heel wat specifieke woorden benoemd.

In Frans-Vlaanderen en het ruime westen van West-Vlaanderen zijn de vormen *masselaar* en *massel* gebruikelijk. Ze zijn afgeleid van het Oudfranse substantief *malart*, *maslart* ‘mannelijke eend’, dat zelf teruggaat op het adjectief *masle* ‘mannelijk’ (cf. het Franse *mâle* en het Latijnse *masculum*) (WEW onder MASCHELARE).

In het oosten van West-Vlaanderen en in grote delen van Oost-Vlaanderen wordt de benaming *erpel* gehanteerd. Dat woord gaat volgens het OZEW terug op een oud Germaans adjectief dat ‘donker’ betekent. De varianten *erper* en *elper* (Denderstreek noord) zijn ontstaan door respectievelijk de verwisseling (substitutie) en de verspringing (metathesis) van de *r* en eind-*l* in het woord *erpel*. Dergelijke klankveranderingen komen vaak voor in de Vlaamse dialecten (zie ook hierboven *kukkel* vs. *kukker*).

WOERD

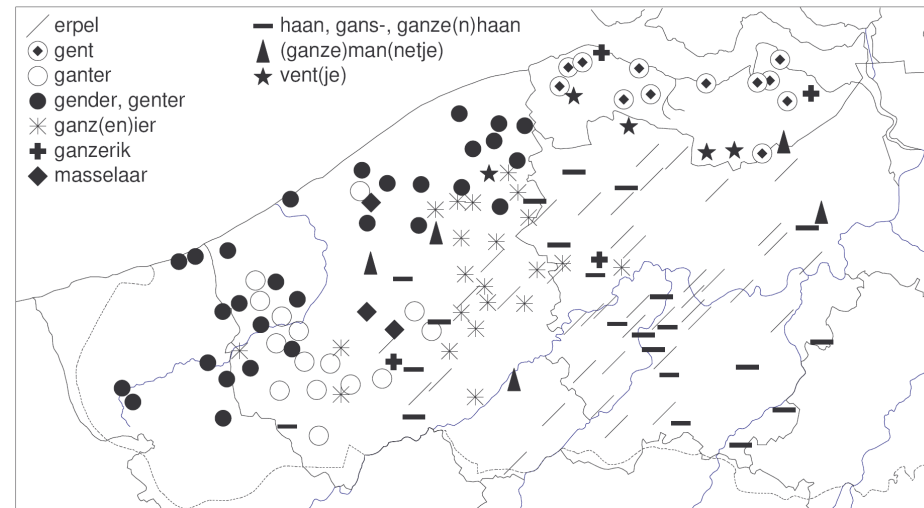
In Zeeuws-Vlaanderen worden er twee etymologisch verwante vormen gebruikt om de mannelijke eend te benoemen, namelijk *waartel* (uitspr. *wèr̀tel*, *wjè̀rtel*, *wjaertel*) en *woerd*. *Waartel* is de verkleinvorm van de oorspronkelijke stam van *woerd*, namelijk **wart*, **wert*, waarvan de oorsprong onzeker en de betekenis onduidelijk is (OZEW onder WAARTEL). Naast *wertel* gebruiken de Zeeuwen ook wel eens de afgeleide variant *werkel* (met substitutie van *k* en *t*, cf. ook *wortel* - *workel*) of *werpel* (contaminatie van *wertel* en *erpel*).

Ten slotte wordt de woerd voornamelijk in het zuiden en het noordwesten van Oost-Vlaanderen ook wel gewoon *haan* of *eend(en)haan* genoemd.

4. De gent

Op sommige boerderijen werden ook tamme ganzen gehouden, die vaak goede waakhonden waren. Van de gans zelf tonen we geen woordkaart, omdat er geen variatie is in de naamgeving ervan : in het hele onderzoeksgebied wordt het standaardtalige woord *gans* gebruikt. Net zoals bij de eend wordt de wijfjesgans met algemene woorden aangeduid, zoals *hen* of *poelie*, en krijgt het mannetje van de gans, in de standaardtaal *gent* of *ganzerik* genoemd, een specifieke benaming.

GENT

De meest typische woorden voor de mannelijke gans zijn te vinden in Frans- en West-Vlaanderen. De benamingen *ganter/gander* en *genter/gender* zijn middels het suffix *-er* van (de stam van) het woord *gent* afgeleid. *Gent* zelf is algemeen gebruikelijk in Zeeuws-Vlaanderen. De benamingen *ganzenier*, *ganzier*, *ganzer* en *ganzerik*, die ook een enkele maal opduiken in het oosten van Oost-Vlaanderen, zijn afgeleid van het woord *gans* middels de mannelijke suffixen *-(en)ier* (bv. *bankier* en *vliegenier*), *-er* (bv. *fietser* en *verpleger*) en *-(e)rik* (bv. *slimmerik* en *lomperik*). Beide grondwoorden, *gent* en *gans*, zouden op verwante oude Germaanse wortels teruggaan, namelijk respectievelijk **gant-* en **gans-* (EWN onder GANS).

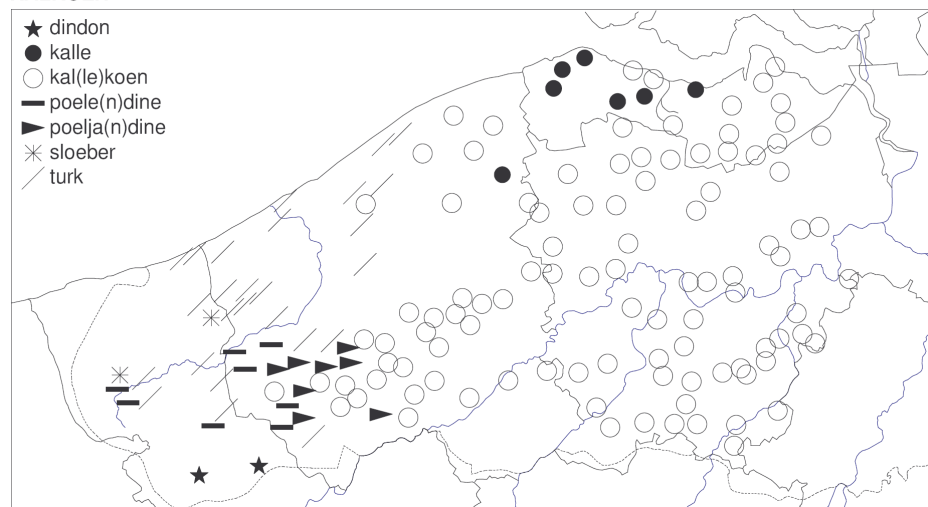
Verder wordt de *gent* in sommige streken ook met hetzelfde woord benoemd als de woerd (zie hierboven), namelijk in de Oost-Vlaamse dialecten heel vaak *erpel* en in het West-Vlaams sporadisch *masselaar*. Omdat beide benamingen bij de mannetjeseend een ruimere verspreiding kennen en omdat in het bijzonder het substantief *masselaar* van het Oudfranse *ma(s)lart* 'mannelijke eend' afgeleid is, besluiten we dat de verwijzing naar de mannetjesgans in die dialecten secundair is.

Ten slotte vermelden we ook nog eens het gebruik van de generieke benamingen *haan*, *mannetje* en *ventje* (en samenstellingen) voor de gent.

5. De kalkoen

Een kalkoen is een gedomesticeerde hoenderachtige met een naakte rode kop en opvallende rode lellen aan beide kanten van zijn snavel. Oorspronkelijk is het dier afkomstig uit Midden-Amerika; het werd in de 16de eeuw vanuit Florida in West-Europa ingevoerd. De meeste dialectwoorden voor het dier zijn evenwel afgeleid van een naam die verwijst naar (een plaats in) Indië of Turkije. Een verklaring hiervoor is volgens het EWN (onder KALKOEN) dat de kalkoen aanvankelijk verward werd met het parelhoen, een andere hoenderachtige die in de 15de eeuw door de Portugezen vanuit (Oost-)Indië werd ingevoerd en verhandeld (zie punt 6. hieronder). De verwarring zal ook in de hand zijn gewerkt doordat het toponiem *Indië* ook wel eens op de West-Indische gekoloniseerde gebieden sloeg, dus op (delen van) Midden-Amerika.

KALKOEN

De frequentste benaming voor het dier is *kalkoen* of *kallekoen*; ze is algemeen in heel Oost-Vlaanderen, in het oosten van West-Vlaanderen en van Zeeuws-Vlaanderen. *Kal(le)koen* is de verkorting van de woordgroep *kallekoense hoender*, waarbij het adjectief verwijst naar de naam van een havenstad aan de zuid-westkust van Indië, namelijk *Calicut* (> *Kalikoet*) (EWN onder KALKOEN). Een verkorte vorm van *kalkoen* is *kalle*, dat vooral in het westen van Zeeuws-Vlaanderen gebruikelijk is en waarvan het gebruik gestimuleerd kan zijn door de kwabbige lellen van het dier.

In een aaneensluitend gebied in het noorden van Frans-Vlaanderen en het westen van West-Vlaanderen wordt het dialectwoord *turk(e)* gebruikt. Dat is afgeleid van de plaatsnaam Turkije (of van de inwoners van het land, de Turken), net zoals de Engelse benaming voor de kalkoen dat is, namelijk *turkey*.

In de streek van Ieper-Poperinge en in centraal Frans-Vlaanderen komen de verwante benamingen *poele(n)dine* en *poelja(n)dine* voor. Het zijn verbasteringen van het Franse woord voor de kalkoen, namelijk *poule d'Inde*, letterlijk 'kip/hoender van Indië'. Ook de benaming *dindon* in Frans-Vlaanderen is afgeleid van dezelfde plaatsbepaling *d'Inde* 'van Indië' (cf. ook het Franse *dinde* zelf).

Een laatste woord ten slotte dat gebruikt wordt om de kalkoen te benoemen, is *sloeber* in Frans-Vlaanderen. In sommige Frans-Vlaamse dialecten betekent dat woord in de eerste plaats 'kinlellen van de kip (en andere hoenderachtige)'. De kalkoen is daar dus genoemd naar zijn opvallendste kenmerk : zijn kwabbige rode lellen (pars-pro-toto).

6. Het parelhoen

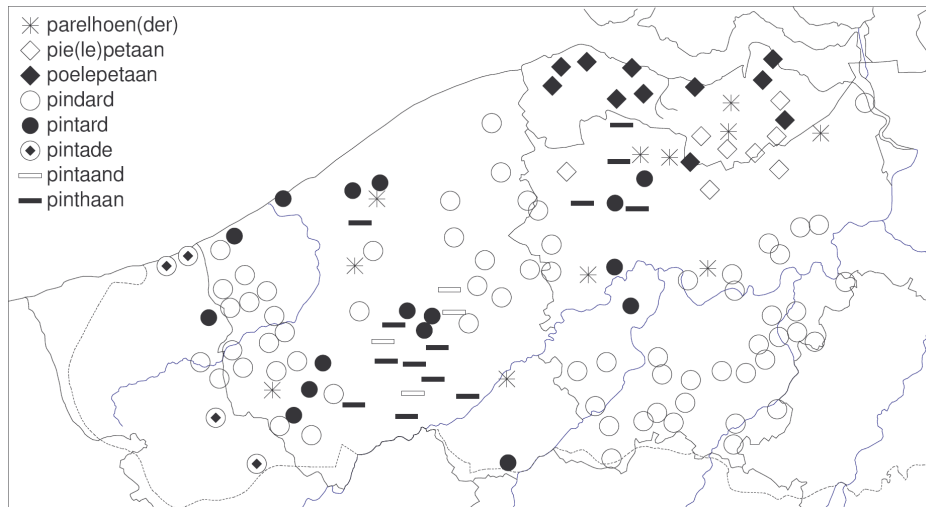
Het parelhoen is een hoenderachtige die erg op de kip lijkt; het komt oorspronkelijk uit Afrika en werd in de 15de eeuw door de Portugezen vanuit Indië verhandeld en in Europa ingevoerd. Het dier heeft een kale kop met lellen en witte stippen op zijn verenkleed. Het parelhoen wordt tegenwoordig vaak als siervogel op bijvoorbeeld kinderboerderijen gehouden, maar wordt ook gefokt voor zijn vlees.

De meeste dialectwoorden in ons onderzoeksgebied zijn afgeleid van de Franse benaming voor het parelhoen, namelijk *poule pintade*. Die is samengesteld uit het substantief *poule* 'hoender, kip' en het woord *pintade*, d.i. het voltooid deelwoord van het Portugese werkwoord *pintar* 'schilderen' (verwant met het Latijnse *pingere* 'schilderen'). *Pintade* verwijst dus naar de gespikkelde veren van het parelhoen.

De ongewijzige vorm *pintade* komt enkel in Frans-Vlaanderen voor. In bijna heel West- en Oost-Vlaanderen is *pintade* vervormd tot *pintard* of *pindard*. Een verklaring hiervoor is dat het suffix *-ard* herkenbaarder is voor de Vlaamse dialectspreker dan de uitgang *-ade* (cf. ook de Franse diernamen

canard, renard, ... en het leenwoord *chançard*). In het zuiden van West-Vlaanderen is de benaming *pintade/pintard* bovendien door associatie met de bestaande naamwoorden *haan* en *aand* ‘eend’ geherinterpreteerd als respectievelijk de samenstellingen ***pinthaan*** (uitspr. *pint-, pientòðnə*) en ***pintaand*** (uitspr. *pint-, pientòðndə*). Daarbij wordt het eerste lid *pint-* gezien als een vorm van het West-Vlaamse werkwoord *pinten* (*pintn, pientn*), dat ‘versieren, opsmukken’ betekent en opnieuw verwijst naar het versierde verenkleed van het parelhoen.

PARELHOEN

In bijna heel Zeeuws-Vlaanderen diende de volledige Franse combinatie *poule pintade* als basis voor de dialectbenaming ***poelepetaan*** (uitspr. *poelepetòðn, poelepjetòðn, ...*). Ook in dit geval is de uitgang van het oorspronkelijk Portugese woord *pintade* aangepast tot de inheemse en herkenbare combinatie *-(h)aan*. Van *poelepetaan* is ten slotte nog eens het dialectwoord ***pielepetaan*** (uitspr. *pielepetòðn, pielepjetòðn, ...*) afgeleid, dat voorkomt in de Zeeuwse grensstreek met Oost-Vlaanderen en sporadisch ook in het noorden van Oost-Vlaanderen (daar ook de verkorte vorm *piepetaan*). Waarschijnlijk is de vorm *pielepetaan* geïnspireerd op de benaming voor de eend in dat gebied, namelijk *piel(e)* (zie hierboven).

Het standaardtaalwoord ***parelhoender*** ten slotte komt verspreid over ons gebied een tiental keer voor. Het eerste lid van de samenstelling *parel-* verwijst opnieuw naar de witte, parelachtige stippen op de veren van het dier.

Roxane Vandenberghe

Bibliografie

De Bo, L.L. 1892². *Westvlaemsch Idioticon*. Gent, Alfons Siffer.

Devos, Magda. 1998. “Het materiaal Willems als bron voor woordgeografisch onderzoek.” In : *Taal en Tongval*. Themanummer 2 : Honderd jaar enquête Willems : 119-132.

EWN = Philippa, Marlies, Frans Debrabandere en Arend Quak. 2005. *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*. Amsterdam, Amsterdam University Press.

OZEW = De Brabandere, Frans. 2005. *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch Woordenboek*. Amsterdam/Antwerpen, Uitgeverij J.J. Veen.

WEW = De Brabandere, Frans. 2002. *West-Vlaams etymologisch Woordenboek*. Amsterdam/Antwerpen, Uitgeverij J.J. Veen.

WNT = *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. 1864- 1998. CD-rom. AND Publishers.

Fretten, boefen, schransen en schoven: jongerentaal voor ‘veel eten’

Op 29 februari 2008 worden niet alleen twee nieuwe afleveringen van het WVD gepresenteerd, maar ook het boek *Variatie(s) op je bord! Dialect en jongerentaal voor eten en drinken* van Variaties vzw. Koepelorganisatie voor dialect en oraal erfgoed in Vlaanderen. Zoals de titel aangeeft, bevat het boek zowel bijdragen over dialect als over jongerentaal. Dit artikel is gebaseerd op de bijdrage *Porro paffen tot je pletterstoned bent! Jongerentaal voor eten, drinken, roken en drugs*. Een schriftelijke enquête, vergelijkbaar met de vragenlijsten van het WVD, vormde de basis voor die bijdrage. Ze werd verspreid via het internet en kende een groot succes: 673 jongeren uit heel Vlaanderen (in dit artikel bedoelen we daarmee ‘Nederlandstalig België’) vulden de vragenlijst in. In wat volgt, bespreken we de woorden en uitdrukkingen die jongeren gebruiken voor het begrip ‘veel eten’.

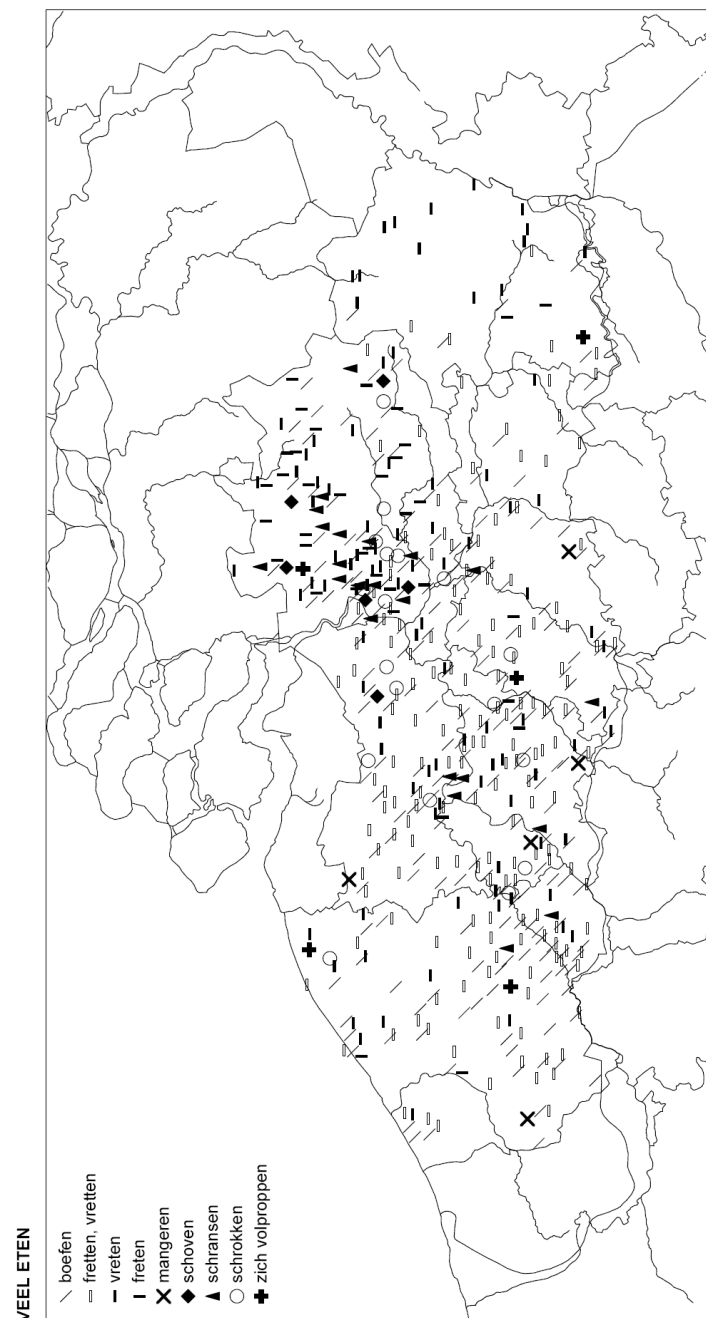
De meest voorkomende opgaven voor het begrip ‘veel eten’ zijn: *fretten* (368 attestaties) en *boefen* (345). Naast *fretten* werden ook de vormen *vreten* (135), *freten* (48) en *vretten* (6) opgegeven. Andere woorden die vijf keer of meer werden opgegeven, zijn: *schransen* (39), *schrokken* (22), *schoven* (11), *zich volproppen* (5) en *mangeren* (5).

Woorden die we minder dan vijf keer geattesteerd hebben, zijn: *banken*, *binnendoen*, *binnenspelen*, *binnenstoppen*, *brassen*, *dik eten*, *een massa eten*, *een massa fretten*, *eten gelijk een dijkendelver*, *grazen*, *happen*, *hennig veel eten*, *kassen*, *k-weet-niet-hoeveel eten*, *muug veel eten*, *rollen*, *schaffen*, *scharrelen*, *slikken*, *slokken*, *smikkelen*, *smokkelen*, *smullen*, *steken*, *volsteken*, *zich volfretten* en *zijn balg vullen*.

Hieronder bespreken we de belangrijkste werkwoorden en uitdrukkingen in bijeenhorende groepjes op grond van oorsprong en vorm.

1. Vreten en varianten

Vreten is in oorsprong een samentrekking uit *ver-eten*, waarin het voorvoegsel dezelfde betekenis had als in de bekende werkwoorden *verjagen* en *verstoten*. Zoals *verjagen* letterlijk betekent ‘door jagen doen verdwijnen’, zo ook betekende *vereten* ‘door eten doen verdwijnen’. In den beginne was *vreten* dus zowat synoniem met *opeten*, maar al in het Middelnederlands werd het gebruikt in de zin van ‘gulzig, overdadig eten’, zowel bij dieren als bij mensen.

Naast *vreten* bestond een werkwoord *vretten*, dat oorspronkelijk ‘doen (af)eten’ betekende. Onder *een weide vretten* verstond men het gras ervan laten afvreten door het vee. Later evolueerde *vretten* tot een sterkere vorm van *vreten*. Uit *vreten* en *vretten* ontstonden respectievelijk *freten* en *fretten*. Verscherping van *v* tot *f* aan het woordbegin komt regelmatig voor in de Nederlandse dialecten, en dan vooral in affectief geladen woorden, d.w.z. woorden die sterke emoties oproepen, zowel positieve als negatieve. Andere voorbeelden van dat verschijnsel zijn *flemen*, dat uit *vleien* komt, *fezelen* ‘heimelijk fluisteren’ uit *vezelen* en *frank* ‘vrijpostig’ uit *vrank*.

De vormen *fretten* en *vreten* komen min of meer verspreid over Vlaanderen voor. Wat opvalt, is dat *vreten* duidelijk meer voorkomt in de provincie Antwerpen en in de oostelijke helft van Limburg, terwijl in de andere Vlaamse provincies de vorm *fretten* dominant is. Dit komt overeen met wat we terugvinden in enkele dialectwoordenboeken. Het Zuid-Oostvlaanders Idioticon en het Gents Woordenboek verwijzen bij *vreten* door naar respectievelijk *fretten* (= ‘eten, veelal met het bijdenkbeeld van gulzigheid’) en *fritten* (= ‘gulzig eten’). De Bo neemt in zijn West-Vlaams Idioticon *fretten* en zelfs *fressen* op, met de verklaring ‘vreten, gulzig eten’.

Het affectieve *freten* werd bijna uitsluitend in Antwerpen opgegeven. *Vretten* ten slotte komt slechts zeldzaam en zeer verspreid voor.

2. Franse leenwoorden

Twee van de frequentste werkwoorden zijn ontleend aan het Frans: *boefen* en *mangeren*. *Bouffer* heeft ook in die taal de connotatie ‘gulzig eten’, terwijl *manger* gewoon ‘eten’ betekent. Voor zover we hebben kunnen nagaan, is *mangeren* geen traditioneel dialectwoord: het is in geen enkel dialectwoordenboek terug te vinden. Het lijkt een recente creatie van de jongerentaal, waarbij enerzijds de vorm van het Franse werkwoord vernederlandst werd naar het voorbeeld van andere aan het Frans ontleende werkwoorden op *-eren* als *arrangeren*, *ajusteren*, *blameren*, *blageren*, *markeren* en anderzijds de oorspronkelijke betekenis ‘eten’ werd verengd tot ‘gulzig, overdadig eten’. Opvallend is dat er geen Engelse woorden werden opgegeven voor dit begrip, want de jongerentaal is vandaag toch doorspekt met Engelse woorden. Heeft dat wellicht te maken met het feit dat de Angelsaksische landen niet bepaald bekend staan als koplopers op culinair gebied?

3. *Schransen, schoven, schaffen en schrokken*

Schransen (met vormvariant *schranzen*) krijgt in Van Dale de verklaring ‘met genoeg, overvloedig eten, zich te goed doen’. Het woord staat nog niet in het Middelnederlands woordenboek, het werd voor het eerst opgetekend in het woordenboek van Kiliaan, dat dateert van kort voor 1600. *Schransen* is ontleend aan het Duitse *schrantsen*, dat eveneens ‘gulzig eten’ betekent. Vandaag behoort dat woord niet meer tot de Duitse standaardtaal, maar het is nog gebruikelijk in de dialecten van Westfalen. Op onze kaart is *schransen* vooral een Antwerps woord. Het zit in de stadsdialecten van Antwerpen en Mechelen, alsook in de ruime omgeving van die steden. Het voorkomen ervan in de buurt van Gent en Oudenaarde en zelfs in twee plaatsen in zuidoostelijk West-Vlaanderen is toe te schrijven aan recente import, want *schransen* is helemaal onbekend in de traditionele dialecten van Oost- en West-Vlaanderen. Brabantse en Antwerpse taalkenmerken worden gemakkelijk overgenomen in de provincies Vlaanderen en in Limburg. Dat proces is al eeuwen aan de gang, en gaat nog steeds door. Ook andere, in beide provincies Vlaanderen veel gehoorde woorden zoals *plezant* ‘plezierig’, *beenhouwer* ‘slager’, *facteur* ‘postbode’, *poetsvrouw* ‘schoonmaakster’, *schrik hebben* ‘bang zijn’ en de alom gehoorde kreet *amaai!* zijn van Brabantse of Antwerpse origine. Van het omgekeerde, namelijk Vlaamse woorden die naar Brabant en Antwerpen uitzwermen, is sinds de middeleeuwen geen enkel voorbeeld bekend.

Schoven betekent volgens het WNT ‘tussen het werk een maaltijd gebruiken’. De tijd die men pauzeert heet de *schooftijd* (of *schafttijd*) en de zak waarin men zijn maaltijd bewaart, noemt men de *schoofzak*. *Schoven* is afgeleid van het substantief *schof*, een Zuid-Nederlands woord voor een deel van de werkdag tussen twee rustpauzes. Een werkdag in het traditionele boerenbedrijf bijvoorbeeld telde vier *schoven*: het eerste liep van vroeg in de ochtend tot ongeveer negen uur, toen het werk even stil werd gelegd voor een kleine etenspauze, waarna het tweede *schof* tot ’s middags liep. Het derde *schof* begon na het middageten en eindigde bij het vieruurtje, en het vierde liep tot ’s avonds. Een ander Vlaams dialectwoord voor zo’n deel van de werkdag is *getij*. Op zijn beurt is *schof* een afleiding van het werkwoord *schuiven* in de betekenis ‘voortschrijden, vooruitgaan’. De arbeidstijd is iets wat voortschrijdt, wat schuift, en een *schof* is letterlijk een deel van de voortschrijdende werkdag. Onder *schoven* verstond men aanvankelijk ‘het schof beëindigen, het werk onderbreken voor een etenspauze’, later spitste de betekenis zich toe op het nuttigen van een (lichte) maaltijd tijdens een werkonderbreking. Als zodanig is

het woord nog steeds gebruikelijk in een aantal West- en Oost-Vlaamse dialecten. Naast *schoven* ontstond een variant *schoften*, waarop waarschijnlijk het huidige AN-woord *schaften* teruggaat. De jongerentaal heeft het oude dialectwoord *schoven* overgenomen en er meteen de sterkere betekenis aan toegekend van ‘overdadig eten’.

Schaffen (opgetekend in Booischot) in de betekenis ‘eten’ is volgens het WNT hetzelfde woord als *schaffen* in de zin van ‘verlenen, verschaffen’, dat net zoals *schransen* een Duits leenwoord is uit de 16^e eeuw. Vanuit het algemene begrip ‘verlenen, verstrekken’, zoals b.v. in de nog bekende uitdrukking *middel schaffen* ‘een middel aan de hand doen’, zou de betekenis verengd zijn tot ‘verstrekken van voedsel’, b.v. in *eten wat de pot schaft* en vervolgens verschoven naar ‘eten, nuttigen’. Die laatste toepassing, aldus het WNT, is mogelijk ontstaan onder invloed van de samenstelling *schaft(t)tijd*. Bij dat verband kunnen ons inziens evenwel vraagtekens geplaatst worden, want voor zover we kunnen nagaan in de bronnen van het WNT is *schafttijd* jonger dan *schaffen*. Logischer lijkt ons dat het zelfstandig naamwoord uit het werkwoord *schaften* is ontstaan, en niet andersom. *Schaffen* in de betekenis ‘eten’ zou gewoon een variant van *schaften* kunnen zijn, al dan niet gevormd onder invloed van het aan het Duits ontleende *schaffen*.

Schrokken is vandaag het standaardtaalwoord voor ‘al te gulzig opeten of eten’ (Van Dale). Het woord is nergens inheems in de traditionele dialecten van de Vlaamse provincies, in de weinige plaatsen waar het door jongeren wordt opgegeven is het duidelijk een ontlening uit de standaardtaal. Volgens de etymologische woordenboeken is *schrokken* een jongere variant, met een “versterkende” ingevoegde *r*, van *schokken*, dat ook al betekende ‘met grote happen naar binnen werken, schrokken, slokken’ (WNT bij *schokken*).

4. *Smullen, smikkelen en smokkelen*

Smullen, smikkelen en *smokkelen* zijn drie woorden voor ‘veel eten’ die met de medeklinkers *sm-* beginnen, een verbinding die meer voorkomt aan het begin van woorden voor een handeling die met de mond gebeurt, b.v. *smoel, smikkel, smaken, smakken, smouteren*,... Die *sm* zou volgens sommige etymologen een klanknabootsende oorsprong hebben, een poging om het geluid weer te geven dat mensen en dieren produceren bij het verorberen van vloeibare of zachte spijzen. Ook de combinatie *sn* in

woorden als *snuiten, snuffelen, snoet* en *snuit* zou op klanknabootsing teruggaan, maar dan van geluiden die uit de neus komen.

Smullen is het meest gebruikte AN-woord voor ‘met welbehagen eten, zich flink te goed doen’, zoals Van Dale het omschrijft. Als zodanig komt het woord ook in veel dialecten voor. In onze enquête werd het opgegeven door jongeren uit Brugge en Heverlee. Of ze het woord ontlenen aan de standaardtaal of aan het plaatselijke dialect, valt niet uit te maken. *Smullen* komt alweer uit het Duits, meer bepaald het Nederduits, waar het een veeleer negatieve betekenis heeft, nl. ‘smeren, vuilmaken’. In die zin werd het vroeger ook gebruikt in sommige Oost-Nederlandse dialecten, maar elders in ons taalgebied nam het al vroeg de betekenis aan die wij vandaag kennen. Zoals meerdere woorden die hierboven de revue passeerden, is *smullen* pas na de middeleeuwen in onze taal binnengekomen. *Smikkelen*, enkel in Gent gesignaleerd, betekent volgens Van Dale ‘stilletjes en met smaak (zitten) eten’ en *smokkelen* wordt omschreven als een gewestelijk woord voor ‘met smaak en smakkend eten’. Wij tekenden het op bij Aalsterse jongeren.

Volgens het WNT zou *smokkelen* gevormd zijn uit het werkwoord *smuigen* en zou *smikkelen* afstammen van *smiegen*, een gewestelijke variant van *smuigen*, dat in het WNT verklaard wordt als ‘zich in het verborgen te goed doen, stilletjes snoepen’. In *smuigen* en *smiegen* werd de klinker verkort en de erop volgende medeklinker verscherpt, een mechanisme dat we wel vaker aan het werk zien bij de afleiding van werkwoorden die de intensiviteit van een handeling uitdrukken, b.v. bij *snuffelen* uit *snuiven*. Bovendien werd het achtervoegsel *-elen* toegevoegd, typisch voor zogenaamde frequentatieven, dat zijn werkwoorden die uitdrukken dat de handeling uitgedrukt door het grondwerkwoord, herhaaldelijk (en dus intensief) gebeurt, b.v. *klapperen* ‘voortdurend klappen, d.i. een klappend geluid maken’, *trappelen* ‘voortdurend trappen’, *druppelen* ‘voortdurend druppen’, *bibberen* ‘voortdurend beven’.. Zo ook betekenen *smokkelen* en *smukkelen* ‘herhaaldelijk *smuigen* of *smiegen*’. Van Dale ziet het enigszins anders en leidt *smikkelen* via klinkerwisseling af uit *smakken*. Nog een frequentatief voor *smullen* is het West-Vlaamse *smoefelen*, een woord dat tot op vandaag springlevend is, maar toch door geen van onze jonge respondenten werd opgegeven. Dat geldt ook voor het eveneens West-Vlaamse *smulferen*, volgens De Bo een synoniem van *smoefelen*.

5. Benamingen met het prefix *binnen*

De jongeren gaven voor ‘veel eten’ een aantal benamingen op met het prefix *binnen*. *Binnendoen*, *binnenspelen*, *binnensteken* en *binnenstoppen* beschrijven alle vier op een doorzichtige en vrij plastische manier hoe het eten in de mond verdwijnt. De woorden komen zeer verspreid voor: *binnendoen* werd opgegeven in Wommelgem, *binnenspelen* in Olen, Riemst en Welle, *binnensteken* in Ruddervoorde en Ursel en *binnenstoppen* in Gent.

Geen van die vier woorden behoort tot het AN. Van Dale vermeldt alleen *binnenspelen* in de toepasselijke betekenis en noemt het een Belgisch-Nederlands spreektaalwoord. *Binnendoen* staat wel in Van Dale, ook weer als Belgisch-Nederlands, maar niet in een betekenis die met eten verband houdt. De overige twee staan niet in Van Dale, ze komen enkel in de dialecten voor.

6. Benamingen uit de dierenwereld

Opmerkelijk zijn de werkwoorden *grazen* en *scharrelen*, die in de standaardtaal uitsluitend gebruikt worden voor dieren. Beide benamingen werden opgegeven in het Vlaams-Brabantse Hamme.

Het werkwoord *grazen* is afgeleid van het substantief *gras*. Het woord bestond al in het Middelnederlands onder de vormen *grasen* en *gersen*. Het woord kon toen zowel overgankelijk (bv. *de boer graast de koeien* = ‘hij voedt ze met gras’) als onovergankelijk gebruikt worden (bv. *de koeien staan te grazen* = ‘ze voeden zich met gras’). Volgens Van Dale wordt de overgankelijke betekenis tegenwoordig nog weinig gebruikt. Dat woordenboek vermeldt naast ‘in het gras weiden’ ook de betekenis ‘tussendoortjes eten’. In het Engels heeft *to graze* dezelfde betekenis.

Scharrelen is een frequentatief van *scharren*. *Scharrelen* betekent in de eerste plaats: ‘(van kippen) met de poten de grond omwoelen, heen en weer lopen en intussen in de grond wroeten, krabben, m.n. om voedsel te zoeken’ (Van Dale). Daarnaast heeft het werkwoord nog tal van verwante betekenissen, zoals ‘zich stuntelig voortbewegen’, ‘met moeite zijn weg zoeken in de maatschappij’ en ‘allerlei kleine bezigheden verrichten’. Onze betekenis ‘veel eten’ is echter noch in Van Dale, noch in het WNT terug te vinden. Misschien gaat het om

een eigen creatie van onze Hamse informant. De betekenisoverdracht heeft niet veel voeten in de aarde: ‘veel eten’ wordt gezien als ‘voortdurend voedsel bijeengaren, zoals scharrelende kippen doen’, uiteraard met de bedoeling het bijeengescharrelde naar binnen te werken.

7. Zegswijzen

Eten gelijk een dijkendelver en *zijn balg vullen* werden allebei opgegeven in West-Vlaanderen.

In de standaardtaal wordt *dijk* gebruikt voor ‘opgeworpen aarden wal die dienst doet als waterkering’, maar in sommige Vlaamse dialecten betekent het ‘gegraven water, sloot’. Een dijkendelver is dus iemand die sloten graaft en door die zware arbeid stevig moet eten. De standaardtalige benaming is *dijkwerker* of *dijker*. In Van Dale vinden we dan ook de uitdrukking *eten als een dijker*.

Balg is hier vulgaire taal voor ‘buik’. Volgens de etymologische woordenboeken ligt aan de verre oorsprong van het woord een werkwoordstam met de betekenis ‘zwellen’ en is het woord verwant met *bal*. Tot diezelfde woordfamilie behoren ook het Engelse *belly* (‘buik’) en *bag* (‘zak’) en het Nederlandse werkwoord *belgen*, dat nu ‘boos maken’ betekent, maar oorspronkelijk ‘opzwellen’ betekende. Het wordt vooral gebruikt in de deelwoordvorm *verbolgen* ‘boos, kwaad’.

8. Overige benamingen

Tot slot bespreken we nog een paar woorden die niet in één van bovenstaande categorieën onder te brengen zijn.

Volproppen betekent volgens het WNT ‘door (personen of zaken) dicht opeen te duwen (een bepaalde ruimte) volledig vullen’. Wie zich volpropt, vult zich dus volledig met eten, zoals ook blijkt uit volgend vers van Bredero: ‘Foy 't is een gulsich ding soo gulsich staach te soppen, En tot den naars en darm soo beestich vol te proppen’ (‘Foei, het is gulzig om zo gulzig zonder ophouden te soppen en tot aars en darm zo beestig vol te proppen’). Het werkwoord *proppen*, volgens Van Dale klankschilderend gevormd, bestond al in het Middelnederlands met de betekenis ‘stutten, steunen’. Later kreeg het woord verscheidene verwante betekenissen, waaronder: ‘gulzig naar binnen slokken,

verzwelgen'. Het WNT geeft de voorbeeldzin: 'Foei kind! wat is dat proppen!'. We vinden in dat werk ook het woord *propdarm* voor 'iemand die zijn darmen volpropt, vretzak, dikzak'.

Banken krijgt in het WNT de verklaring 'feestvieren, eten en drinken' en *van iets banken* betekent er 'van iets smullen'. Het werkwoord betekende oorspronkelijk 'op de bank zitten in de herberg' en evolueerde later naar zijn huidige betekenis.

Evelien Van Renterghem
Magda Devos

Bibliografie

De Bo, L.L., *Westvlaams Idioticon*, Gent, 1873.

Van Dale = Den Boon, T. & D. Geeraerts, *Van Dale groot woordenboek van de Nederlandse taal*, 14^e herz. uitg., Utrecht: Van Dale Lexicografie, 2005.

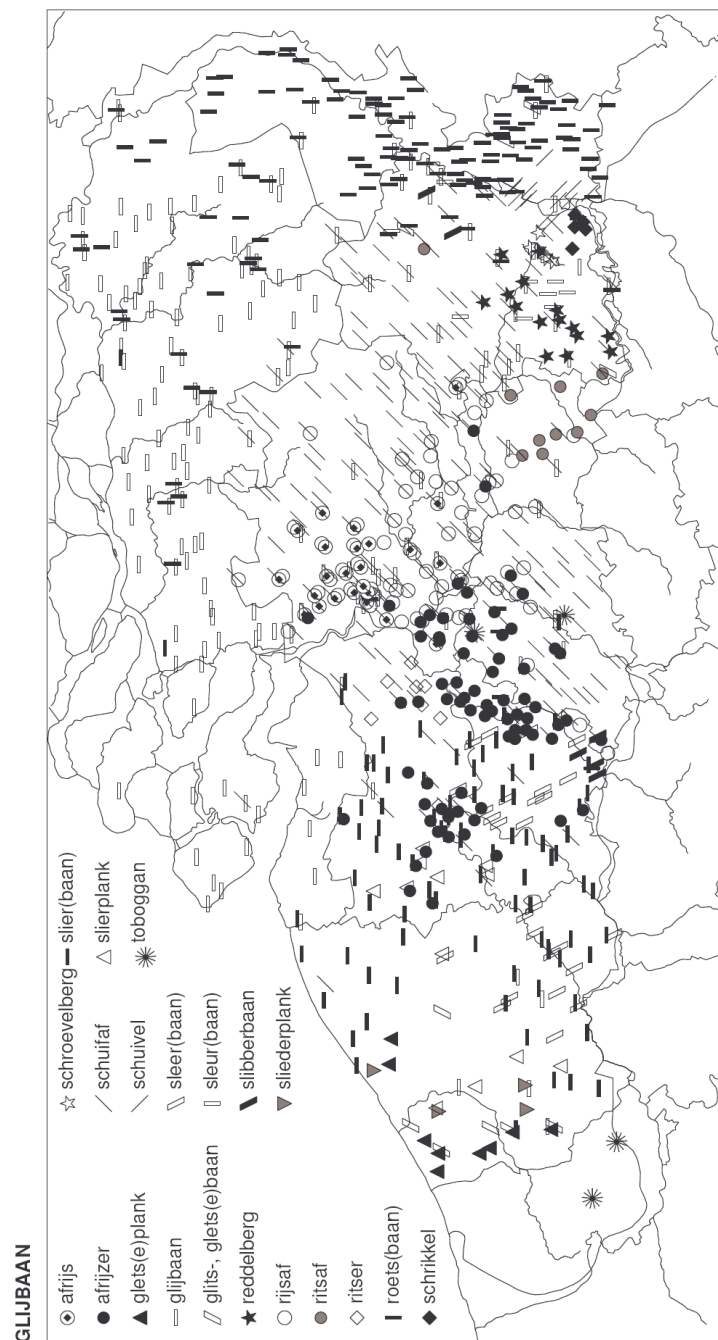
Lievrouw-Coopman, L., *Gents Woordenboek*, 1950-1955.

Teirlinck, Is., *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*, Gent: Siffer, 1908-1921.

WNT = *Woordenboek der Nederlandse Taal*, 's-Gravenhage / Leiden, 1863-1998.

Dialectopvraging Bellegem

WVD-redacteur Evelien op onderzoek in Bellegem, waar ze zoals gewoonlijk enthousiast onthaald werd door Gaby Van Huylenbroeck en zijn trouwe groep informanten.

Overzicht afleveringen WVD

Inleiding met klankpatroon van de Vlaamse Dialecten (138 blz.) 11 euro

Deel I : Landbouwwoordenschat

- Akkerland en weiland (240 blz.) 16 euro
- Behuizing (227 blz.) 16 euro
- Het erf (204 blz.) 16 euro
- Ploegen (174 blz.) 16 euro
- Rund 1 (256 blz.) 21 euro
- Spitten, eggen, rollen (132 blz.) 16 euro
- Bemesting (110 blz.) 16 euro
- Waterhuishouding (260 blz.) 16 euro
- Rund 2 (435 blz.) 30 euro
- Paard 1 (426 blz.) 30 euro

▪ **Pluimvee (191 blz.) 20 euro**

Alles van deel I samen : **180 euro**

Deel II : Niet-agrarische vaktalen

- De mandenmaker (99 blz.) 8 euro
- De strodekker (40 blz.) 4 euro
- Handspinner en touwslager (59 blz.) 5 euro
- De kuiper en de hoepelmaker (135 blz.) 12 euro
- De molenaar (476 blz.) 40 euro
- De timmerman en de meubelmaker 1 (376 blz.) 30 euro

De 6 afleveringen van deel II samen : **90 euro**

- De zeevisser (815 blz.) 37,18 euro
(voorlopig te bestellen bij het WVD, Blandijnberg 2, 9000 Gent, 09 – 264 40 79)

Deel III : Algemene woordenschat

- Vogels (277 blz.) 20 euro
- Land- en Waterfauna (313 blz.) 22 euro
- Flora (672 blz.) 40 euro
- Karakter (544 blz.) 35 euro

▪ **Verstand en Gevoel (232 blz.) 20 euro**

Alles van deel III samen : **120 euro**

Alles van deel I,II en III samen (behalve de zeevisser): **360 euro**

Bij elk boek hoort ook een Wetenschappelijk Apparaat, dat afzonderlijk gepubliceerd wordt.

Medewerkers krijgen korting. Meer inlichtingen en prijzen : 09-264 40 79.

De boeken zijn te bestellen bij drukkerij G. Michiels, Rietmusweg 96, 3700 Tongeren, tel. 012-23 13 25.

E-mailadressen van het WVD

Projectleiding:

Magda.Devos@UGent.be

Jacques.VanKeymeulen@UGent.be

Redactie:

Tineke.DePauw@UGent.be

Veronique.DeTier@UGent.be

Matthias.Lefebvre@UGent.be

Hugo.Ryckeboer@pandora.be

Liesbet.Triest@UGent.be

Roxane.Vandenbergh@UGent.be

Evelien.VanRenterghem@UGent.be

